

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm VI. Cùm Venerabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

& exceptionis, uti, cum exceptio non sit aliud, quam actionis exclusio, uti docui *tract. 3. c. 2. n. 1. de iustitia*. sequitur quod compensationem obiciens, principali intentione & effectu excipiat, & se defendat.

Ad rationem positam respondetur, quod Reus conuentus super debito pecuniario v. g. ex mutuo, si vicissim petat pecuniarium debitum ex vendito, animo compensandi, principali intentione excipiat, & se defendat, huiusmodi tamen defensio nulla est, si debitum, quod causa compensandi obiicitur, inefficax sit, seu per exceptionem, aut potius replicationem elidi possit, ut si pupillo sine ratore aliquid venderit maior natu.

Non obstat etiam quod compensare volens debitum probare debeat, id eoque veluti actor sit, nam omni exceptioni hoc commune est, quod eam obiciens probare teneatur, & hac saltem consideratione quodammodo actor sit, in aliis tamen, adeoque absolute loquendo, excipiens distinguatur ab agente, quia actionis proprius & principalis effectus est oppugnare; Exceptio autem defensio quaedam est contra oppugnationem.

Nota III. Reo excommunicato reconuentio non conceditur.

Ratio est, quia reconuentio, cum sit reciproca petitio de mutuis petitionibus, non defensionis & exceptionis, sed actionis naturam obtinet; intelligitur autem de reconuentione proprie dicta, seu obiectione eius, quod est extra causam ab actore in iudicium deductam; secus autem esset, si id, quod actori obiicitur, subleuet causam Rei, ita ut ad defensionem ipsius pertineat, sicuti *notat Suar. l. 6.*

CAPITVLVM VI.

Cum Venerabilis.

PARAPHRASIS.

Episcopus Sabinensis coram auditoribus ab Innoc. III. deputatis, litem habuit cum Monasterio Farfensi super Ecclesia S. Viti, quam una cum possessionibus & pertinentiis voluit ad se pertinere in spiritualibus

bus & temporalibus. Procurator autem Monasterii, antequam Episcopus intentionem fundaret, praeproperè respondit; tametsi Ecclesia illa Episcopo olim fuerit subiecta, quod tamen Episcopus eam vindicare non posset, quandoquidem permutationis titulo in Farfensense Monasterium translata sit, & hoc ostendit instrumentum exhibens, in quo contineri videbatur, quod Theodosius Episcopus cum consensu Canonorum Ecclesiam S. Viti, cum aliis quibusdam permutans Ecclesiis, Monasterio concesserit: tunc verò Episcopus proposuit intentionem suam hac ipsa responsione fundatam esse; dum enim aduersarius fatetur Ecclesiam ab Episcopo ad monasterium permutationis titulo peruenisse, permutatio autem, cum inter contractus bonae fidei numeretur, non nisi cum Domino, vel eo, qui loco Domini est, legitime celebrari possit, sequitur quod idem aduersarius fateatur tempore permutationis celebrata, dictam Ecclesiam ad Sabinens. Ecclesiam pertinuisse, sed contra obiecit Monasterii procurator, cum id à se dictum fuerit per modum exceptionis, non id eo censendum se de aduersarii intentione confessum esse. Postea Episcopus testes induxit, per quos probare conabatur, quod Episcopi Sabinenses Ecclesiam S. Viti diu possederint una cum pertinentiis, de iis pro sua voluntatis arbitrio disponentes. His relictis Innoc. III. respondit, quod Episcopus intentionem suam nec per testes fundarit, nec per procuratoris confessionem; propterea, quod exceptionem obiciens non propterea de aduersarii intentione fatetur censeatur, sed neq; ex instrumento intentio Episcopi stabilitur, nam in eo continetur, quod quidem permutatio cum Theodosio Episcopo instituta fuerit, sed non additur fuisse Sabinensis, tametsi hoc in transumpto, quo Procurator usus fuit, appositum sit vitio falsitatis, verum quia delictum personae (videlicet falsantis) in Ecclesiae detrimentum redundare non debet; atque falsitatis exceptio non tantum

tum ante, sed etiam post latam sententiã obici possit, eò quòd ex falsis instrumentis lata sententia vsque ad 20. annos rescindi queat, compertã veritate. Concludit ex his Pontifex, nullum Monasterio in temporalibus præiudicium inferri posse. At verò cum dicta Ecclesia S. Viti intra Dioccesin Sabinensem posita sit, ideò ius Episcopale eidem adiudicatur, cum nec per priuilegium nec præscriptionem legitimam probetur exempta, quibusdam solum exceptis, quæ per scripta authentica ostensa erant ab Episcopali Iurisdictione liberata, verùm quoad temporalia, licet Episcopus ostenderit, se eius bona Ecclesiæ aliquandiu possedisse, quia tamen legitima præscriptione munitum se non demonstrauit, ideò monasterium ab impetitione Episcopi quoad temporalia absolui debet.

SUMMARIUM.

1. Ecclesia late loquendo, cum pertinentiis suis vendicari potest ab eo, cui jus in ea competit.
2. Ecclesia vna, cum altera Ecclesia, si Prælati competant, jure proprietatis permutari potest cum consensu eorum, quorum interest. Et quis modus in ea permutatione seruandus.
3. Episcopi intentio fundata quidem est erga omnia loca sacra intra dioccesin quoad jus spirituale, non tamen quoad iura temporalia.
4. Vacantis autem Ecclesiæ solum est administrator de communi jure. Et quid ei competat ratione huius administrationis.
5. Permutationis contractus institui non potest, nisi cum domino rei permutanda, vel qui loco domini est.
6. Qui contra aduersarij intentionem excipit, non ideò eam fatetur censetur.
7. Doctrina hic tradita de exceptione Rei, intelligenda etiam est, de replicatione & triplicatione actoris.
8. An producens instrumentum in iudicio à se, vel ab alio, mandato suo falsatum, eadæ causâ?

9. An producens instrumentum, contenta fateri censetur, licet illud postea reprobetur tanquam falsum.

10. Sententia lata ex falsis instrumentis retrahari debet.

11. Actio de commisso crimine falsi criminalis, intra viginti annos institui potest.

NOTA I. Late loquendo etiam Ecclesia¹ cum pertinentiis suis vindicari potest ab eo, cui jus in ea competit. Ita docet Innoc. in c. *Cum Venerab. n. 2. De religiosis domibus*; licet enim l. *In rem. 26. §. Loca sacra. ff. De Rei vindicatione.* dicatur, quòd loca sacra & religiosa, tanquam nostra, actione in rem petere siue vindicare non possimus, id tamen intelligi debet de vindicatione directa & propriè dicta; interim conceditur indirecta petitio siue vindicatio videlicet juris, Episcopo, vel Rectori competentis in Ecclesia, si quasi possessionem amiserit.

Nota II. Ecclesia vna cum altera Ecclesia² si Prælati competant, jure proprietatis permutari potest, consentientibus iis, quorum interest; quòd si redditus Ecclesiarum æquales sint, tunc vnà cum Ecclesiis, tanquam accessoria, siue pertinentia transire possunt, alioquin si inæquales sint, ne Simonia vitium concurret, si fortè jus spirituale vnus Ecclesiæ astimetur, & in compensationem Rei redditus maiores tribuantur, ideò hoc casu conuenit, vt Jus spirituale Ecclesiæ cum jure spirituali alterius Ecclesiæ seorsim permutetur, & postmodum redditus vtriusque collati secundum æqualitatem compensentur. c. *Ad questiones. 6. de rerum permutatione*, & explicat hic *Alexand. n. 2.*

Nota III. Licet Episcopi intentio fundata sit erga omnia loca sacra intra dioccesin quo ad jus spirituale, non tamen quoad iura temporalia, vt de iis ad libitum disponere possit, tamen Ecclesiæ vacent, ait *Abbas n. 6.* habet tamen Episcopus spectato communi jure administrationem, dum Ecclesia vacat, ad eundemque pertinet in iudicio agere pro iuribus Ecclesiæ vacantis, vt hic Innoc. tradit *argumento. c. Cum dilectus. de success. ab intest.* quamuis id non satis fecurum

curum sit, vti dicitur *tit. sequente*. Dein quòd Episcopus, antequam beneficium conferat, de fructibus eius superabundantibus quidpiam ad pios vsus applicandum subtrahere possit, docet *S. Thomas. 2. 2. q. 100. a. 4. ad 3.* Quamuis hodie praxis Rom. Curia id permittere nolit, qua de re dixi *l. 4. tract. 2. c. 18. q. 3.*

4 Nota IV. Permutationis contractus institui non potest, nisi cum domino rei permutandæ, vel qui loco domini est. Ita docet *Pedius in l. 1. §. Ideoque, ff. De rerum permutatione*. Si res aliena permutata sit, irritum esse permutationis contractum, in quo differt permutatio à venditione, quæ valida est, etsi res aliena emptori ignorantia vendita sit, quia venditor pro dato sibi pretio ad euictionem obligatur, vti docui *l. 3. tract. 4. c. 17. n. 21.*

Ratio discriminis est, quia venditio & emptio solo consensu dandi, seu transferendi mercem pro pretio perficitur, & cum semel perfectus sit contractus, non corrumpitur, tametsi executio, siue translatio domini non fiat iuxta promissionem, sed agitur tunc de euictione ad interesse. *l. Venditor. 18. ff. De euictionibus*. At verò permutatio non perficitur consensu, sed traditione, seu rerum translatione mutuâ; quare si hæc translatio domini ex vna parte non impleatur, ex altera parte locus est reuocationi seu contradictioni ob causam, causa non secuta. *l. 1. C. de rerum permutatione*. Et idèd fortassè Monasterium etiâ probârit permutationis contractum secum celebratum fuisse, non tamen probauit Ecclesiam S. Viti ad ipsum pertinere, quia non ostendit permutationem omnino impletam fuisse.

5 Porro exinde colligit *Abbas. hic. n. 27.* Si duo Clerici cum Episcopi auctoritate permutarint beneficia, & vnus eorum non habuerit jus in permutato, irritam esse permutationem, & idèd alterum permutantem redire posse ad beneficium, cum non absolutè ei renunciârît, sed ob causam permutationis, quæ secuta non est. *argumento. cap. Si beneficio. 20. de prebend. in 6.*

Not. V. Qui contra aduersarii intentionem excipit, non idèd eam fateri censetur, vti dixi in *c. 1. hoc. tit.* Exemplum habes hîc: Episcopus vendicauit sibi Ecclesiam cum possessionibus pertinentibus, fundans se in iure domini, aut quasi domini, quod probare non poterat. Monasterii procurator excepit de facta permutatione, sed non propterea absolutè factus est, Episcopum jus domini, vel quasi habuisse in Ecclesia & pertinentibus, sed posito, quòd habuisset, tamen istud permutatione translatum fuisset, quamuis, vt dixi, ex solo contractu permutationis id sufficienter non ostendatur. Ratio huius notandi est, quia hoc ipso, quòd aliquis litem contestatam seu in iudicio contendere vult, cum maximè potest, aduersarii intentioni se opponit, eamque in dubio confiteri censendus non est; cum itaque Reus non vnâ tantum defensione. v. g. negata intentionis vti possit, sed insuper pluribus aliis exceptionibus, posito, quòd actor intentionem probâsse videatur, idèd existimandum est, si Reus in iudicio contendens excipiat contra aduersarium, quòd non statim eius intentionem fateatur, quandoquidem talis exceptio vnâ cum negata intentione consistere potest. *l. Si quidem. 9. C. hoc. tit.* & videri potest *gloss. in Reg. 63. in 6.* vbi tamen monet, tutius esse, si sub conditione ita dicatur, nego me tibi promississe hoc, & posito quòd promiserim, tu pactus es mecum de debito non petendo.

Addendum quod hîc dictum est de exceptione Rei, similiter esse intelligendum de replicatione actoris secundum *gloss. finalem in cit. Reg. 63.* nam sicuti se habet exceptio ad actionem, ita replicatio ad exceptionem, & triplicatio ad replicationem. *l. 2. ff. de exceptionibus.*

Porro aduertendum est, quòd Papa aliâ quoque ratione ostendat, intentionem Episcopi fundatam non esse, quia instrumentum ab aliquo, fortassè ipso Procuratore falsatum erat, appositione vocule: *Sabinensis*; dolus autem commissus Monasterio

nafterio ignorant, nec mandanti obesse non debet.

8 Sed quid si Monasterium ita fieri mandasset, vel si priuatus aliquis actor instrumentum tali modo falsasset? *Gloss. Resp. hic.* quod causâ cadere deberet propter falsationem, & potest ratio adiungi, quia exhibens instrumentum, censetur omnia in eo contenta confiteri, itaque & hoc quod permutatio facta sit ab Episcopo Sabinensi. Quod ad 1. horum attinet, communiter est recepta doctrina *Bartoli in l. Falsum. C. Si ex fals. testimonis* & explicat *Felino. hic. n. 22.* quod falsum instrumentum, aut corrumpens testes, nō ideò causam perdat, cum id nullo iure statutum sit, at verò falsans acta iudicii, v. g. à notario scripta, causam perdere debet. *argum. l. In fraudem. 45. §. Quoties. ff. de iure iurisci.*

9 Ad alterum punctum, num is qui instrumentum produxit, eius contenta confessus censeatur, tamen postea tanquam falsum reproberetur. *Resp. negatiuè cum Innocent. hic. n. 5. Felino. n. 24.* quandoquidem non absolutè confessus est, v. g. Capituli consensum in alienatione fundi interuenisse, sed quatenus in eo instrumento continebatur, igitur corruente instrumento, corrui etiam confessio; sed alia ratio esset, si quis absolutè confessus esset quidpiam, & ad id probandum produxisset instrumentum falsum, confessio eius subsisteret, etiam reprobo instrumento.

Idem discrimen cernitur in positione, quam aliquis absolutè facere potest, ita, vt confiteri censeatur, quod ponit, & resp. t. uè. v. g. pono alienationem cum Capituli consensu factam, sicut in instrumento continetur, tunc si in instrumēto non contineatur, vel instrumentum falsum & supposititium sit, corrui confessio.

Excipiendum videtur, nisi, sciens instrumento non contineri, aut falsatum esse, illud offerat, aut ponat contra seipsum, tunc censi debet absolutè confiteri, & ad confessionem suam confirmandam instrumentum falsò allegare, vti ex hoc Capitulo colligitur, quando ratio additur, quod deli-

ctum persona Ecclesie obesse non debet; hinc enim colligitur, si ipsum Monasterium, videlicet Prelatus & Conuentus, tale instrumentum scienter produxisset, vel produci mandasset, quod propria confessione sibi præiudicasset, & ita docet *hic Alexand. n. 64. Felino. n. 27.*

Nota VI. Sententia lata ex falsis instrumentis retractari debet, prout dictum est in *Capitulo. 9. not. 3. de probationibus.* & habetur in *l. Diuus. 33. ff. de re iudic. §. l. 2. C. Si ex falsis instrumentis.* quibus locis tradunt DD. quod talis sententia, si contra præsentem lata sit, valeat mero iure, sed implorato Iudicis officio intra quadriennium rescindi debeat per in integrum restitutionē, dein succurri possit, intentatâ ciuili actione in factum ad petendum id, quod in re est, intra 30. annos; nam tanto tempore contra actiones personales præscribitur. *l. Sicut. 4. C. de præscriptione. 30. vel 40. annorum.* Exceptionem autem de dolo & falsitate commissâ ad impediendam executionem semper opponere licet. *l. Puer. 5. §. Non sicut. ff. de doli & metus exceptione.* quia vt *Gloss.* ait in *l. Licet. 5. C. de except.* temporalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum, ob rationem elegantem traditam in *cit. §. Non sicut:* Quia actor quidem in potestate suâ habet, quando vtatur iure suo, is autem cum quo agitur, non habet potestatem, quando conueniatur.

Denique si pars de commisso crimine falsi criminaliter accusetur, vel conueniatur, ea accusatio intra annos 20. sicuti & alie criminales actiones institui possunt. *l. Querela. 12. ad legem Cornel. de falsis.*

CAPITVLVM VII.

Olim.

PARAPHRASIS.

Wilhelmus ab Archiepiscopo Treuirensi, qui Iudex delegatus à Papa impetratus erat, comparuit, & exceptionem decli-

ggg

nato